

Η ΜΙΚΡΗ ΤΗΝΟΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Ιστορική τοπογραφία του λεγομένου Φατήρ Γιακά τσιφλικίου και θαυματουργική ανεύρεση της εικόνας της Παναγίας Φανερωμένης Βαθυρρύακος

Πανθρακικής εμβέλειας προσκύνημα

Το προσκύνημα της Παναγίας Φανερωμένης, όπως συνηθίζω να λέγω και να γράφω, αποτελεί την Μικρή Τήνο στην ευρύτερη περιοχή της Θράκης. Πρόκειται για ένα πανθρακικής εμβέλειας προσκύνημα με μεγάλη ιστορία το οποίο συνδέεται με την ελληνικότητα αυτού εδώ του τόπου που έχει την τιμή να φιλοξενεί στην όλη γεωγραφική του έκταση αυτό το ιερό μοναστήρι, αυτό το σκήνωμα της Εκκλησίας, το ιερό προσκύνημα της Παναγίας Φανερωμένης Βαθυρρύακος.

Το 12ο μ.Χ αιώνα η περιοχή είχε το όνομα Παναγιά.

Πριν από όλα πρέπει να τονίσουμε ότι η ιστορία του τόπου είναι πολύ πλούσια και αξιόλογη πριν την ανεύρεση της Ιερής και Θαυματουργού εικόνας της Παναγίας της Φανερωμένης. Βρισκόμαστε σε τόπο άγιο, γιατί στα βάθη των αιώνων, κατά την περίοδο ακόμη της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, πριν η περιοχή κατακτηθεί από τους Οθωμανούς Τούρκους, είχε έντονη την παρουσία της Παναγίας. Ο μεγάλος βυζαντινός χρονογράφος Καντακουζηνός αναφέρει ότι η περιοχή του Φατήρ Γιακά στην όλη περιοχή που είναι σήμερα το μοναστήρι, ο Αμπελουργικός Σταθμός, η Αίγειρος, η Μεσσούνη- παλαιά Κιρσάρτζα- μέχρι σχεδόν και την σημερινή Σχολή Δοκίμων Αστυφυλάκων έφερε το όνομα «Παναγία». Την μαρτυρία αυτή διασώζει ο μεγάλος Κομοτηναίος, αείμνηστος καθηγητής πανεπιστημίου, Στίλπων Κυριακίδης, καθώς επίσης και ο Κωνσταντίνος Τρεμόπουλος, οι οποίοι έγραψαν για την πόλη της Κομοτηνής και την ευρύτερη περιοχή. Σύμφωνα με τον Καντακουζηνό, όλη αυτή η περιοχή είχε το όνομα Παναγιά, επειδή προφανώς υπήρχε κάποιο ιερό προσκύνημα στην περιοχή το οποίο ήταν αφιερωμένο στο όνομα της Παναγίας.

Η περιοχή πεδίο σύγκρουσης Βυζαντινών και Βουλγάρων

Σύμφωνα με τον Βυζαντινό χρονογράφο Καντακουζηνό σε όλη αυτή την πεδιάδα γινόταν πολύ συχνά στρατιωτικές συγκρούσεις και πολεμικές επιχειρήσεις μεταξύ των Βυζαντινών αυτοκρατόρων και των Βουλγάρων, οι οποίοι περνούσαν την οροσειρά της Ροδόπης προς την ενδοχώρα της Θράκης για να βγουν στα παράλια, στο Θρακικό πέλαγος. Εδώ μαρτυρείται και καταγράφεται από τον Καντακουζηνό ότι έγινε η σύγκρουση του Βυζαντινού αυτοκράτορος Ανδρονίκου του Γ΄ με τον Οθωμανό ηγεμόνα της Σμύρνης και της Εφέσου Αμούρ ή Ουμούρ, ο οποίος είχε μεταφέρει τα στρατεύματά του στη λίμνη Βιστωνίδα, την λεγόμενη λίμνη Μπουρού, προκειμένου να κατακτήσει την περιοχή της Θράκης. Στην περιοχή του Φατήρ-Γιακά,

επειδή ήταν πεδινή, συναντήθηκαν οι δύο δυνάμεις και έγινε η νικηφόρος σύγκρουση με τα Βυζαντινά στρατεύματα, αφού τελικώς επεκράτησε ο Βυζαντινός Ορθόδοξος Αυτοκράτορας Ανδρόνικος ο Γ΄ και οι οθωμανικές δυνάμεις διελύθησαν. Όταν περιγράφει αυτή την περιοχή ο Καντακουζηνός, αναφέρει ότι η πολεμική εκείνη σύγκρουση έλαβε χώρα «κατά τι χωρίον», δηλαδή στην περιοχή υπήρχε κάποιο χωριό. Γράφει δε ο Στίλπων Κυριακίδης ότι ευρύτερα αυτό το χωριό ονομασθέν Παναγία «ο ύπτιον ήν και ομαλόν, και μάλιστα επικαιρότατον ιππείς προς πεζούς μάχεσθαι». Δηλαδή ήταν το χωριό πεδινό και μάλιστα πολύ κατάλληλο να πολεμά το ιππικό με το πεζικό. Αυτό το καταγράφει ο Καντακουζηνός και το κυριότερο όλων είναι ότι μας διασώζει ότι όλη αυτή η πεδιάδα έφερε το όνομα Παναγιά.

Κιρ Τσιφλίκ, Φατήρ Γιακά, Ορταντζή και Κιρσάρτζα, τέσσερα τσιφλίκια της περιοχής.

Αργότερα, επί Οθωμανοκρατορίας, σε όλη αυτή την περιοχή, από την σημερινή Ιερά Μονή Παναγίας Φανερωμένης, τον Αμπελουργικό Σταθμό και σε όλη την έκταση της σημερινής Αιγείρου, Μεσσούνης και βορειότερα αυτών, δημιουργήθηκαν αρκετά τσιφλίκια. Το πρώτο τσιφλίκι ήταν το Κιρ Τσιφλίκ, το οποίο δεν σώζεται, αλλά ως περιοχή εκτεινόταν από την Παναγία τη Φανερωμένη που σήμερα είναι το μοναστήρι και έφθανε μέχρι την Καλλίστη και το Παλλάδιο. Το δεύτερο τσιφλίκι ήταν αυτό του Φατήρ-Γιακά, το οποίο εκτεινόταν από το σημερινό μοναστήρι της Παναγίας Φανερωμένης, τον Αμπελουργικό Σταθμό, την περιοχή της Αιγείρου, της Μεσσούνης και έφθανε ίσαμε τα μισά του δρόμου για τη Σχολή Δοκίμων Αστυφυλάκων. Το τρίτο τσιφλίκι ήταν αυτό του Ορταντζή, η σημερινή Αμβροσία, και το τέταρτο τσιφλίκι ήταν η Κιρσάρτζα, η σημερινή Μεσσούνη.

Κιρ Τσιφλίκ και Φατήρ Γιακά δύο διαφορετικά τσιφλίκια

Στο σημείο αυτό θέλω να κάνω μια ιστορική διευκρίνιση. Ο αείμνηστος Μητροπολίτης Μαρωνείας Τιμόθεος Μαθθαϊάκης, ο μετέπειτα Νέας Ιωνίας και Φιλαδελφείας, γράφει ότι το Κιρ Τσιφλίκ είναι το ίδιο με το τσιφλίκι του Φατήρ Γιακά. Αυτό όμως ιστορικά δεν ευσταθεί. Άλλο το Κιρ Τσιφλίκ και άλλο το τσιφλίκι του Φατήρ Γιακά. Είναι δύο διαφορετικά τσιφλίκια. Αυτό επικαλείται στο βιβλίο του ο Ηπειρώτης γιατρός Μελίρρυτος ο οποίος ζούσε μόνιμα στη Μαρώνεια. Αυτός το 1870 έγραψε ένα βιβλίο υπό τον τίτλο «Περιγραφή ιστορική και γεωγραφική της Θεοσώστου Επαρχίας Μαρωνείας», όπου κάνει διαχωρισμό μεταξύ του Κιρ Τσιφλίκ και του Φατήρ Γιακά.

Υπάρχει όμως και η τρίτη άποψη σύμφωνα με την οποία υποστηρίζεται ότι από το Παλλάδιο μέχρι τη Μεσσούνη, όλη αυτή η περιοχή, ήταν ένα τσιφλίκι, το Κιρ Τσιφλίκ και ένα τμήμα αυτού του τσιφλικιού ήταν και η τοποθεσία του Φατήρ-Γιακά.

Κατά τον Μελίρρυτο εξήντα οικογένειες χριστιανών κατοικούσαν στα τέσσερα τσιφλίκια

Αυτά τα τέσσερα τσιφλίκια δεν είχαν εκκλησιά. Στο Κιρ Τσιφλίκ το 1870 κατοικούσαν δεκαέξι οικογένειες χριστιανών οι οποίοι όμως δεν είχαν εκκλησιά και

οργανωμένη κοινότητα. Το Ορτατζή Τσιφλίκ είχε δεκαπέντε οικογένειες Χριστιανών Ελλήνων, δεν είχε όμως ενορία οργανωμένη, ούτε εκκλησία, ούτε κοινότητα. Στο Τσιφλίκι Κιρσάρτζα κατοικούσαν δεκαπέντε οικογένειες, ούτε οργανωμένη κοινότητα ούτε εκκλησία, ούτε ενορία είχαν. Στο Φατήρ -Γιακά τσιφλίκι κατοικούσαν δεκαπέντε οικογένειες που επίσης δεν είχαν εκκλησία, ενορία, κοινότητα. Σύμφωνα με τη μαρτυρία όλοι οι κάτοικοι των τεσσάρων τσιφλικιών, συνολικά περίπου εξήντα οικογένειες, συνεκκλησιάζονταν, όπως γράφει ο ο Μελίρρυτος, κατά τις μεγάλες χριστιανικές γιορτές μόνο σε δύο χωριά που είχαν εκκλησιά, στο Σώστη και στους Ασωμάτους. Σε αυτές τις δύο μακρινές από την περιοχή του Φατήρ -Γιακά ενορίες πήγαιναν όλοι οι χριστιανοί των τεσσάρων τσιφλικιών, ώστε να εκκλησιασθούν Πάσχα, Χριστούγεννα, Αι Γιώργη και Δεκαπενταύγουστο.

Ονομασίες της περιοχής

Όπως προαναφέραμε, επί Οθωμανοκρατορίας όλη η περιοχή διαιρέθηκε σε τσιφλίκια. Στους πλούσιους αγάδες ανήκαν φιλέτα γης και αυτοί διοικούσαν την περιοχή, καλλιεργούσαν τα κτήματα και δεν επέτρεπαν φυσικά την ανέγερση εκκλησιών. Το τσιφλίκι ονομάστηκε Φατήρ- Γιακά, επειδή προφανώς οι Οθωμανοί από παραφθορά της λέξης Βαθυρρύαξ, Βαθύ ρυάκι, απέδωσαν στην περιοχή την ονομασία Φατήρ –Γιακά.Τούτο συνέβη διότι στα βόρεια της σημερινής μονής διήρχετο ο ποταμός Καρα –Σου. Ο αείμνηστος Μητροπολίτης Μαρωνείας Τιμόθεος ήταν αυτός ο οποίος το 1955 άλλαξε την ονομασία και έκτοτε ονομάζεται Παναγία Φανερωμένη Βαθυρρύακος. Δεν είναι όμως η μόνη ονομασία. Υπάρχει επίσης η ονομασία Παναγία του Φατήρ- Γιακά, Παναγία Φανερωμένη Βαθυρρύακος, η τρίτη ονομασία είναι Παναγία Φατρίκα και μία τέταρτη ονομασία «Παναγία Πατρίκα», όπως μας την διασώζει ο αείμνηστος εφημέριος του Κοσμίου, ο οποίος γεννήθηκε το 1886 και εκοιμήθη το 1969, ο Ιερεύς Λάμπρος Θεολογίδης.

Θαυμαστή Εύρεση της παλαιότατου εικόνας της Παναγίας Φανερωμένης

Σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες, διότι δεν έχουμε γραπτές μαρτυρίες, πριν από πεντακόσια περίπου χρόνια βρέθηκε η εικόνα της Παναγίας. Άλλοι υποστηρίζουν ότι βρέθηκε πριν από τριακόσια χρόνια στην περιοχή Φατήρ- Γιακά με θαυμαστό και υπερφυσικό τρόπο από Οθωμανό Αγά τσιφλικά. Πρόκειται για τον Αγά τσιφλικά του τεραστίου τσιφλικιού του Φατήρ Γιακά, ο οποίος επί τρεις νύκτες, μόνον αυτός και κανείς άλλος, έβλεπε φωτεινό όραμα μέσα στον γαλανό ουρανό της Θράκης και αυτό το φωτεινό όραμα ήταν το σημείο του Σταυρού επί της κορυφής ενός δένδρου, και συγκεκριμένα επάνω σε κάποιο καραγάτσι. Κάποια νύκτα, κατ' όναρ, η Υπεραγία Θεοτόκος του υπέδειξε, προειδοποιώντας τον ότι δεν θα ανεχθεί την αμέλειά του, να ενημερώσει τις τοπικές εκκλησιαστικές αρχές, να ανασκάψει σε συγκεκριμένο σημείο και επί της ρίζας του δένδρου όπου εμφανιζόνταν ο σταυρός 'οπου σε πολύ μικρό βάθος κάτω από την επιφάνεια του εδάφους υπήρχε η εικόνα της. Ο Αγάς υπάκουσε και ενημέρωσε τον τότε Μητροπολίτη Μαρωνείας, ανέσκαψε με τα ίδια του τα χέρια παρουσία του τότε επισκόπου και των προυχόντων της τότε Γκιουμουλτζίνας, η οποία ήταν η πρωτεύουσα του ομώνυμου Καζά, αλλά και πολλών άλλων παρισταμένων Οθωμανών, και ως εκ θαύματος στα χέρια του βρέθηκε η μικρή φορητή εικόνα της Παναγίας Φανερωμένης, η οποία ανήκει ως εικονογραφικός τύπος στην Παναγία την

Βρεφοκρατούσα. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι ανήκει στην ιδιαίτερη μορφή του εικονογραφικού τύπου Γλυκοφιλούσας Παναγιάς αλλά το πιο σωστό είναι ότι πρόκειται για την Βρεφοκρατούσα Παναγία. Το σημείο της ευρέσεως της θαυματουργού εικόνας είναι ο χώρος ο οποίος εκτείνεται εντός του σημερινού Αμπελουργικού Σταθμού Αιγείρου, όπου ευρίσκεται το μικρό παρεκκλήσι της «Παναγίας των Ρόδων», όπως ονομάζεται και το οποίο ανακαινίσθηκε το 1994 με δαπάνες του Αμπελουργικού Φυτωρίου Κομοτηνής.

Το σημερινό παρεκκλήσιο είναι το ανακαινισμένο, το οποίο ανήγειραν στις αρχές του προηγούμενου αιώνα δύο μεγάλοι ευεργέτες της Κομοτηνής, ο Τελωνίδης και Σκουτέρης. Αυτό το παρεκκλήσιο που υπάρχει μέσα στον Αμπελουργικό Σταθμό αποτελεί το τρίτο ανακαινισμένο κτίσμα του πρώτου παρεκκλησίου που έκτισαν γύρω στα 1910 -1912 εκείνοι οι Κομοτηναίοι. Σήμερα το παρεκκλήσι ονομάζεται «Παναγία των Ρόδων» και εκεί υπάρχει άλλη παλαιά εικόνα της Παναγίας, διαφορετική από την θαυματουργό ιστορική εικόνα της Παναγίας Φανερωμένης.

Διεκδίκηση της εικόνας από τους γύρω οικισμούς και η θαυμαστή τοποθέτησή της στον Μητροπολιτικό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κομοτηνής

Όταν βρέθηκε η Ιερά εικόνα, την διεκδικούσαν πολλές ενορίες, όπως του Ιάσμου, της Αμβροσίας, της Σάλπης, του Πολυάνθου και του παλαιού χωριού όπου ευρίσκεται σήμερα η Μεσσούνη, διότι η Αίγειρος δεν ήταν χωριό απλά υπήρχε το τσιφλίκι του Φατήρ- Γιακά. Την τελική λύση έδωσε η ίδια η Παναγία διότι η διαμάχη ήταν μεγάλη. Ενώ βρέθηκε στο Φατήρ- Γιακά Τσιφλίκι, ο τσιφλικάς αρχικά δεν έδινε την άδεια να κτιστεί εκκλησιάκι για να φυλαχθεί η εικόνα. Επίσης, όπως προαναφέραμε, δεν υφίστατο οργανωμένη κοινότητα και υπήρχε φόβος μήπως χαθεί η εικόνα. Για αυτό ο τότε Μητροπολίτης επειδή οι ενορίες διεκδικούσαν την εικόνα, αποφάσισε τη λύση να τη δώσει η Παναγία. Έτσι, τοποθέτησε την εικόνα σε καινούργια άμαξα που δεν είχε χρησιμοποιηθεί ξανά και μάλιστα ζώηλατη, την οποία έσερναν αρσενικά ζώα αγιασμένα από τον Δεσπότη, και αφού έκανε δέηση ο Μητροπολίτης προς την Θεοτόκο, την παρεκάλεσε αυτή να δείξει το σημείο όπου θα ήθελε να εγκατασταθεί μόνιμα. Η πομπή ξεκίνησε χωρίς να υπάρχει οδηγός αναβάτης (καμουτσίκης) ώστε να κατευθύνει την άμαξα. Ξεκίνησε με το χτύπημα του Δεσπότη και πήρε τη στράτα. Δεν σταμάτησε σε κανένα από τα χωριά που την διεκδικούσαν, αλλά έφθασε στην Κομοτηνή, μπροστά στον Μητροπολιτικό Ναό της Παναγίας, κοντά στην σημερινή οδό Βενιζέλου. Εκεί σταμάτησαν τα ζώα, εκεί θέλησε να εγκατασταθεί η Θεοτόκος. Αυτό το δέχθηκαν οι κάτοικοι και ειρήνευσαν. Ο Δεσπότης τοποθετεί την εικόνα στα Άγια των Αγίων. Συνέβη όμως και κάτι άλλο θαυμαστό. Όταν έβαλαν την εικόνα επάνω στο αμάξι και τα ζώα πήραν το δρόμο επιβιβάσθηκε και η ανάπηρη και κωφάλαλη εγγονή του ιδιοκτήτη Αγά του τσιφλικιού. Την ώρα λοιπόν που έφθανε η άμαξα με την Παναγία μπροστά στην εκκλησία της Παναγίας, το μικρό κορίτσι σηκώθηκε στο κάρο και φώναζε στα τουρκικά «Meri ane», Μητέρα Μαρία. Είχε βρει τη φωνή της και σηκώθηκε στα πόδια της. Από τότε ο Οθωμανός Αγάς πίστευσε και έδωσε λόγο τιμής στις εκκλησιαστικές αρχές ότι για κάθε τι που χρειάζονται για την προστασία αυτού του ιερού τόπου, θα το έχουν.

Ανέκδοτη επιστολή Πατριάρχου Ιωακείμ Γ΄ για την ανέγερση εκκλησίας στο τσιφλίκι «Φατήρ Γιακά».

Έκτοτε πέρασαν τα χρόνια. Οι ντόπιοι δεν ξέχασαν το θαυμαστό γεγονός, το οποίο τιμούσαν, αλλά εκκλησία δεν υπήρχε.

Πριν από ολίγα χρόνια έφθασαν στα χέρια μας, ύστερα από μακρά έρευνα στους κώδικες της πατριαρχικής αλληλογραφίας στο Φανάρι, περί τα 250 ανέκδοτα έγγραφα τα οποία αναφέρονται στην εκκλησιαστική ιστορία της Μητροπόλεως Μαρωνείας. Ένα από τα έγγραφα αυτά είναι και μία ανέκδοτη επιστολή του έτους 1904, την οποία είχε αποστείλλει ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιωακείμ Γ΄ ο Μεγαλοπρεπής (1901-1914) στον τότε Μαρωνείας Νικόλαο. Σύμφωνα με την επιστολή αυτή, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, κατόπιν του υποβληθέντος σχετικού αιτήματος από τον Μητροπολίτη Νικόλαο, είχε προβεί στις δέουσες ενέργειες και είχε επιτύχει την έκδοση του υπουργικού τεσκερέ από το αρμόδιο υπουργείο για την ανέγερση εκκλησίας στο τσιφλίκι «Φατήρ- Γιακά» ή «Φατρίκα» με εξ ολοκλήρου δαπάνες των νέων τότε ιδιοκτητών του τσιφλικίου (σημερινό κτήμα αμπελουργικού σταθμού) Ελευθερίου Τελωνίδη και Κωνσταντίνου Σκουτέρη, οι οποίοι αγόρασαν το 1903-1904 δεκαπέντε στρέμματα από το συγκεκριμένο τσιφλίκι κατόπιν συμφωνίας με τον προηγούμενο ιδιοκτήτη, που ήταν ο Οθωμανός Αγάς και ονομαζόταν Αμέτ Μποσνάκογλου Εφέντη, όπου περίπου στα 1910 -1912 έκτισαν το πρώτο μικρό παρεκκλήσιο επ' ονόματι της Παναγίας .

Οι δύο αυτοί εν πολλοίς άγνωστοι Κομοτηναίοι ευεργέτες, όπως και πολλοί άλλοι (Λάμπρος Κομνηνός, Θεοχάρης Ζωήογλου, Μιχαήλ Σούζος, Αθανάσιος Καστάνιας, Ιωάννης Ζωΐδης, Γεώργιος Σίτης, Χατζηγιώργος Τσακίρογλου, Νικόλας και Τηλέμαχος Μπάσμπας και Κυριάκος και Οδυσσέας Κούλογλου), ύστερα από την έντονη προτροπή των κατά τόπους Ελλήνων προξένων της Θράκης (Αδριανουπόλεως και Δεδέαγατς) και του τότε Μητροπολίτου Μαρωνείας Νικολάου, είχαν αγοράσει μεγάλες εκτάσεις γης (τσιφλίκια και αγροτεμάχια) στην ύπαιθρο χώρα του καζά Γκιουμουλτζίνας, ειδικότερα πέριξ της Κομοτηνής και των Σαπών, προκειμένου οι εκτάσεις αυτές να μην περιέλθουν στα χέρια της τότε «Πανσλαβικής Εταιρείας» και των Βουλγάρων εξαρχικών, οι οποίοι επιθυμούσαν διακαώς να διεισδύσουν και εγκατασταθούν στα εσώτατα του καζά Γκιουμουλτζίνας. Σημειωτέον ότι οι Βούλγαροι σχισματικοί εξαρχικοί ιερείς είχαν ήδη εισέλθει στον Καζά Γκιουμουλτζίνας από το 1899.

Από έγγραφα εκπροσώπων των υπουργείων Εξωτερικών πιστοποιείται ο τρόπος με τον οποίο οι κάτοικοι της περιοχής εόρταζαν την Παναγία. Το έτος 1906, ο επιθεωρητής των Ελληνικών Σχολείων Θράκης Δ. Σάρρος, αναφέρει σε έγγραφό του, το οποίο απέστειλε στο υπουργείο Εξωτερικών προκειμένου να δείξει την ελληνικότητα της περιοχής, τα εξής: «Το τελευταίον δε Βαθυρρύαξ, όπερ είναι κατά τα δύο τρίτα κτήμα ομογενών Ηπειρωτών, έχει αγίασμά τι, περί ο γίνεται κατ' έτος πανήγυρις των περιοίκων μεγάλη, καθ' ήν συλλέγονται περί τας 40 λίρας προς ίδρυσιν εκκλησίας εκεί. Έχουσι μέχρι τούδε 200 λίρας οι ιδιοκτήται του χωριού. Δέον να επιταχυνθή η ίδρυσις της Εκκλησίας, εν η θα εκκλησιάζωνται και πάντα τα παρ' αυτό λοιπά ημέτερα σλαβόφωνα χωρία, άτινα περιτρέχει ο Βούλγαρος ιερεύς προς προσηλυτισμόν».

«Αναφορά – έκθεση» καθηγητή του γυμνασίου Αδριανουπόλεως Χ. Σκαλισιάνου

Ο δε Καθηγητής του Γυμνασίου Αδριανουπόλεως Χ. Σκαλισιάνος στην έγγραφη «Αναφορά – Έκθεση», την οποία συνέταξε το έτος 1907 για την ίδια περιοχή, γράφει: «Εν ταύτη υπάρχουσι τσιφλίκια ανήκοντα εις ημετέρους κατά το πλείστον και αγίασμα απολαύον μεγάλου σεβασμού παρά των κατοίκων των πέριξ χωρίων, έχει δε εισπραχθή εξ αφιερωμάτων εις το αγίασμα τούτο ποσόν υπέρ τας 200 λίρας. Διά των χρημάτων τούτων, άτινα ευρίσκονται εις χείρας του εν Γκιμουλτζίνη ομογενούς Σκουτέρη, εις ου το τσιφλίκιον ευρίσκεται το αγίασμα, ηδύνατο να οικοδομηθή εκκλησία, εις ην θα ηκκλησιάζοντο οι κάτοικοι των χωρίων Ορτατζή (Αμβροσία) και Κιρσάρτζας (Μεσούνη), και συν τω χρόνω αγοραζομένων των τσιφλικίων τούτων και ιδρυομένου μικρού ελληνικού συνοικισμού εν Βαθυρρύακι, θα κατωρθούτο διά της συνεχούς επικοινωνίας των χωρίων τούτων προς την εκκλησίαν και τον ελληνικόν συνοικισμόν του Βαθυρρύακος, ο εξελληνισμός αυτών».

Παραχώρηση του κτήματος στον Μητροπολιτικό ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κομοτηνής

Οι δύο ευεργέτες Τελωνίδης και Σκουτέρης αλλά και ο Αγάς Αμέτ Μπосνάκογλου, στον οποίο ανήκε ένα μικρό τμήμα του τσιφλικιού, παρεχώρησαν το κτήμα τους στον Μητροπολιτικό ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κομοτηνής. Το βέβαια πάντως είναι ότι μέχρι το έτος 1907 δεν είχε ανεγερθεί το πολύ μικρό παρεκκλήσιο της Παναγίας που βλέπουμε σήμερα στο σημείο όπου ευρέθη, ήτοι εντός του νυν αμπελουργικού σταθμού, η θαυματουργή εικόνα. Θα πρέπει, με κάθε επιφύλαξη να υποθέσουμε ότι το μικρό παρεκκλήσιο θα πρέπει να ανηγέρθη στο χρονικό διάστημα 1910-1912, πριν δηλαδή από την βουλγαρική κατοχή του τότε Καζά Γκουμουλτζίνας. Το μικρό εκείνο παρεκκλήσιο ανακαινίστηκε το 1994 και σήμερα υπάρχει πανέμορφο με τον ονομασία «Παναγία των Ρόδων» για να μας υπενθυμίζει το σημείο ευρέσεως της ιστορικής και θαυματουργού εικόνας της Παναγίας Φανερωμένης.

Λάθος η κατάληψη της περιοχής από το δημόσιο, γιατί το μοναστήρι έπρεπε να βρίσκεται εκεί που είναι η εικόνα

Το 1930 το ελληνικό δημόσιο αφού καταλαμβάνει την περιοχή Φατήρ- Γιακά και την μετατρέπει σε Αμπελουργικό Σταθμό, παραχωρεί αντ' αυτής της περιοχής στην Μητρόπολη Μαρωνείας την έκταση όπου βρίσκεται το σημερινό μοναστήρι της Παναγίας Φανερωμένης. Ήταν λάθος αυτό γιατί το μοναστήρι έπρεπε να ανεγερθεί εκεί όπου βρέθηκε η εικόνα. Δεν έπρεπε να δεχθούμε κάτι τέτοιο. Ωστόσο μέχρι και σήμερα ουδείς έχει αποπειραθεί να απομακρύνει το πηγάδι με το αγίασμα που βρίσκεται δίπλα στο μικρό παρεκκλήσιο εντός του Αμπελουργικού Σταθμού.

Το 1930 κτίζεται το νέο μοναστήρι της Παναγίας Φανερωμένης Βαθυρρύακος

Την περίοδο εκείνη ο Μητροπολιτικός Ναός και η επιτροπή αποκαταστάσεως προσφύγων που είχε την έδρα της στην Κομοτηνή, προσφέρουν χρήματα και στα 1930 στη νέα έκταση την οποία παρεχώρησε το ελληνικό κράτος ο τότε αείμνηστος

Μέγας Μητροπολίτης Μαρωνείας και Θάσου Άνθιμος ο Δ΄ κτίζει ένα μικρό ναΐσκο. Στη συνέχεια ο Μητροπολίτης Τιμόθεος (1957-1974) αποφασίζει η εικόνα να μην βρίσκεται στον Μητροπολιτικό Ναό της Κομοτηνής αλλά να μεταφερθεί στον φυσικό της χώρο. Στις 3 Ιουλίου του 1955 μεταφέρεται η εικόνα από τον Μητροπολιτικό Ναό της Παναγίας και εγκαθίσταται στη σημερινή μονή Παναγίας Φανερωμένης Βαθυρρύακος. Από τότε ξεκινά η ανοικοδόμηση όλων των κτισμάτων της Μονής. Από εκεί και πέρα το 1960-1962 έγινε η ολοκλήρωση των κελιών που ξεκίνησε το 1958 και το 1971 κτίσθηκε το κωδωνοστάσιο. Αρχικά (1957) λειτούργησε ως ανδρικό μοναστήρι και αργότερα το 1960 ως γυναικεία μονή. Το 1969 έγινε και πάλι ανδρική μονή. Το 1970 κατεσκευάσθη το μαρμάρινο προσκυνητάριο όπου βρίσκεται η Παναγία κατόπιν δωρεάς της Χριστίνας Μουρίκη στη μνήμη του συζύγου της Αναστασίου και το 1971 εγκαινιάστηκε το παρεκκλήσιο της Ζωοδόχου Πηγής.

Το πανηγύρι της Παναγίας Φανερωμένης Βαθυρρύακος

Μέχρι το 1930 το πανηγύρι, το οποίο κρατούσε μία εβδομάδα και όχι δυο ημέρες, και πραγματοποιούνταν στον Αμπελουργικό σταθμό όπου δεκάδες χιλιάδες λαού, από την Ξάνθη, την Αλεξανδρούπολη και από όλο το νομό Ροδόπης έρχονταν και επί επτά ημέρες τιμούσαν και προσκυνούσαν την Παναγία Φανερωμένη στα εννιάμερά της. Κατασκήνωναν, νήστευαν, κοινωνούσαν, μαγείρευαν και γλεντούσαν την ημέρα της εορτής της. Στα 1971 ο Μέγας Υμνογράφος του Οικουμενικού Πατριαρχείου Μοναχός Γεράσιμος ο Μικραγιαννανίτης κατά παράκληση του τότε Μαρωνείας Τιμοθέου έγραψε και παρακλητικό κανόνα για την Παναγία Φανερωμένη του οποίου τα τροπάρια διαβάζουμε ότι ακόμη και από την Μακεδονία και την Ήπειρο έρχονται οι πιστοί και προσκυνούν την Φανερωμένη Παναγία του Φατήρ-Γιακά, Χριστιανοί και Οθωμανοί, οι οποίοι πεζοπορούντες από όλα τα σημεία του νομού προσέρχονται για να προσκυνήσουν στην Υπέρμαχο Στρατηγό του Γένους. Οι Οθωμανοί μάλιστα θυμούνται ότι η Παναγία ανευρέθη από Οθωμανό Αγά και θεραπεύτηκε η εγγονή του.

Διατελέσαντες Ηγούμενοι στη Μονή

Ηγούμενοι στη Μονή διετέλεσαν ο αείμνηστος Κομοτηναίος Αρχιμανδρίτης Τιμόθεος Ελευθερίου, ο Κομοτηναίος Αρχιμανδρίτης Γεννάδιος, ο αείμνηστος Αρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Καραμανάκος και ο Αρχιμανδρίτης Προκόπιος. Όλοι αυτοί συνέβαλαν με πρώτο τον Μαρωνείας Τιμόθεο για να φθάσει το μοναστήρι στη σημερινή μορφή του.

Συνεχής και φανερή η παρουσία της Παναγίας στη Θράκη

Πολλά είναι τα καταγεγραμμένα και ομολογημένα θαύματα με πρώτο εκείνο που σχετίζεται με τις γυναίκες οι οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα τεκνοποιίας. Μου έλεγε και το καταθέτω στη μνήμη του ο αείμνηστος Χρυσόστομος Καραμανάκος ότι πολλές φορές μετά τον εσπερινό κλείδωνε το μοναστήρι και πήγαινε στο κελί του. Μετά από λίγη ώρα έβγαινε έξω, έβλεπε αναμμένα τα φώτα και αναρωτιόταν ποιος τα άναψε. Μέσα υπήρχαν προσκυνητές στους οποίους είχε ανοίξει η Παναγία επειδή δεν

ήθελε να αφήσει έξω από το ναό της αυτούς που με αγάπη είχαν μεταβεί να προσκυνήσουν και ήθελαν να ανάψουν ένα κεράκι στη Χάρη της. Πολλές φορές οι ίδιοι οι πιστοί του έλεγαν ότι μπήκαν και άναψαν κεριά και απορούσε πώς έγινε αυτό αφού η πόρτα ήταν κλειδωμένη. Φανερωμένη η Παναγία, συνεχής και φανερή η παρουσία της μέσα στον τόπο μας, στην ευλογημένη Θράκη μας. Λέγεται ότι κυρίως όταν έρχονταν πλημμύρες η καμπάνα χτυπούσε πριν από ημέρες.

Το 1974 όταν έγινε η επιστράτευση, οι φαντάροι διέρχονταν την περιοχή από το στρατόπεδο της Καλλίστης μέχρι τις μεγάλες μονάδες της Κομοτηνής. Περνά το μικρό τζιπάκι με έξι φαντάρους από τον παλιό δρόμο μπροστά από την κεντρική πύλη της Μονής και οι φαντάροι βλέπουν μία γερόντισσα μαυροφορούσα γυναίκα. Η επιβλητική αυτή γυναίκα σήκωσε το χέρι της και οι φαντάροι θεώρησαν ότι ήταν καλόγρια και σταμάτησαν. Τη ρώτησαν τι θέλει. Της είπαν μάλιστα ότι δεν μπορούσαν να την πάρουν γιατί ήταν σε επιστράτευση. Η Παναγία υπομειδίασε και τους είπε ότι ούτε πόλεμος θα γίνει, ούτε κακό στην Ελλάδα θα συμβεί, αλλά ακόμα και να γίνει πόλεμος, «τη Θράκη εγώ την έχω έτσι δεμένη και σκεπασμένη όπου εχθρού και αλλόθρησκου το πόδι δεν θα πατήσει και δεν θα την κατακτήσει ποτέ. Ο τόπος αυτός «Παναγία εστί». Να η μαρτυρία του Βυζαντινού Καντακουζηνού ο οποίος έλεγε ότι ο τόπος αυτός ονομαζόταν Παναγία. Οι φαντάροι έφυγαν και λίγο αργότερα, όταν είδαν από τον καθρέπτη του αυτοκινήτου, η γυναίκα είχε χαθεί.

Η Παναγία των Ρόδων θέλησε να μείνει εκεί που βρέθηκε η Παναγία η Φανερωμένη.

Ένα τελευταίο το οποίο θα θέλαμε να επισημάνουμε είναι ότι ο πολύς κόσμος συγχέει την εικόνα της Παναγίας Φανερωμένης με την εικόνα, η οποία βρίσκεται στο παρεκκλήσιο του Αμπελουργικού Σταθμού. Αναφέρουν εσφαλμένα ότι, όταν μετέφεραν την εικόνα από τον Μητροπολιτικό Ναό και την πήγαιναν στο Μοναστήρι, η εικόνα γύριζε πίσω. Δεν είναι όμως η εικόνα της Φανερωμένης που γύριζε πίσω, αλλά η εικόνα που βρίσκεται στο μικρό παρεκκλήσιο εντός του Αμπελουργικού Σταθμού. Η θαυματουργή εικόνα από το 1955, όταν και εγκατεστάθη στο νέο μοναστήρι, δεν μετακινήθηκε ποτέ. Η εικόνα της Παναγίας η οποία γύριζε πίσω είναι αυτή που βρίσκεται στο προσκυνητάριο μέσα στον Αμπελουργικό σταθμό, η Παναγία των Ρόδων. Αυτήν όντως προσπάθησαν να την πάρουν από το παρεκκλήσιο και να την τοποθετήσουν στο νέο μοναστήρι. Μέρα την πήγαιναν και τη νύχτα ένα φως έφευγε από το μοναστήρι και κατευθυνόταν στον Αμπελουργικό Σταθμό. Το πρωί έβρισκαν την εικόνα στο μικρό παρεκκλήσιο. Τρεις φορές έγινε αυτό, ώσπου ο αρωनीας Τιμόθεος απεφάσισε, επειδή η Παναγία των Ρόδων «εδώ θέλει να μείνει», να την αφήσει στο μικρό παρεκκλήσιο όπου και μέχρι σήμερα παραμένει.